

מקומו המלכותי של ארון ברית ה'

הרב צבי יהודה ריבלין

רקע: ארון הברית מגיע לגבעת קרית יערים

אחרי מות עלי ונפילת הארון בידי פלשתים, הארון חוזר לבית שמש לזמן קצר ואח"כ עובר לגבעת קרית יערים, כמבואר בשמואל א' (ו, יט - ז, ד):

וַיֵּן בְּאִנְשֵׁי בֵּית שֹׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בְּאֲרוֹן ה' וַיֵּן בְּעַם שְׂבָעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם כִּי הִכָּה ה' בְּעַם מִכָּה גְדוֹלָה: וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי בֵּית שֹׁמֶשׁ מִי יוּכַל לַעֲמֹד לִפְנֵי ה' הָאֱלֹקִים הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה וְאֵל מִי יַעֲלֶה מֵעֲלִינוּ: וַיִּשְׁלְחוּ מִלְאָכִים אֶל יוֹשְׁבֵי קְרִית יַעֲרִים לֵאמֹר הֲשִׁבוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת אֲרוֹן ה' רְדוּ הַעֲלוּ אֹתוֹ אֲלֵיכֶם: וַיִּבְאוּ אֲנָשֵׁי קְרִית יַעֲרִים וַיַּעֲלוּ אֶת אֲרוֹן ה' וַיִּבְאוּ אֹתוֹ אֶל בֵּית אַבְיָנָדָב בְּגִבְעָה וְאֵת אֶלְעָזָר בְּנוֹ קֹדֶשׁוֹ לְשֹׁמֵר אֶת אֲרוֹן ה': וַיְהִי מִיּוֹם שִׁבְתֵּי הָאֲרוֹן בְּקְרִית יַעֲרִים וַיִּרְכְּבוּ הַיָּמִים וַיְהִיו עֹשְׂרִים שָׁנָה וַיִּנְהוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרָי ה': וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִם כָּל לְבַבְכֶם אִתָּם שְׁבִים אֶל ה' הִסִּירוּ אֶת אֱלֹקֵי הַנֶּכֶר מִתּוֹכְכֶם וְהִעֲשִׂיתֶם וְהִכִּינוּ לְבַבְכֶם אֶל ה' וְעִבְדוּהוּ לְבָדוּ וַיִּצַּל אֶתְכֶם מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: וַיִּסִּירוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַבְּעָלִים וְאֵת הָעֲשִׂוֹת וַיַּעֲבְדוּ אֶת ה' לְבָדוּ:

ויש לשאול, מדוע לא הוחזר הארון למקומו במשכן?

רקע ל'קרית יערים'

בגבול יהודה המתואר בספר יהושע (טו, ט) מוזכר המקום קרית יערים כגבול נחלת יהודה: "וְתֹאֵר הַגְּבוּל מֵרֹאשׁ הַהָר אֶל מַעֲנַן מִי נִפְתּוּחַ וַיֵּצֵא אֶל עָרֵי הַר עֶפְרוֹן וְתֹאֵר הַגְּבוּל בְּעֵלָה הִיא קְרִית יַעֲרִים", ע"כ. ומסתבר ש'בעלה' המתואר בפסוק הוא מקום של ע"ז מפורסמת שהיתה באזור לפני ההתנחלות, וכן מוזכר המקום ברשימת ערי יהודה כקרית בעל (שם, ס): "קְרִית בְּעַל הִיא קְרִית יַעֲרִים וְהַרְבֵּה עָרִים שָׁתִּים וְחֻצְרֵיהֶן", ע"כ. אח"כ מוזכר המקום גם כגבול נחלת בנימין, ומבואר ששם היה הגבול בין נחלת יהודה לבין נחלת בנימין (שם יח, יד): "וְתֹאֵר

הגבול ונסב לפאת ים נגבה מן הָהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי בֵּית חֲרוֹן נִגְבָּה (והיה) וְהָיוּ תִצְאֹתָיו אֶל קְרִית בְּעַל הַיָּא קְרִית יְעָרִים עִיר בְּנֵי יְהוּדָה זֹאת פְּאֵת יָם, ע"כ. וכן מוזכר המקום כנראה כאחת הערים שהיו בנחלת בנימין (שם, כח): "וְצֹלַע הָאֶלְף וְהַיְבוּסִי הִיא יְרוּשָׁלַם גְּבַעַת קְרִית עָרִים אֲרָבַע עֶשְׂרֵה וְחֻצְרֵיהֶן זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפַּחְתָּם", ע"כ.

ונראה שהיה מקום שנקרא קרית יערים ולידו היתה גבעה, שמפאת חשיבותה או מקומה האסטרטגי, היתה בה עבודה זרה לפני הכיבוש. קרית יערים נפלה בחלקו של שבט יהודה והגבעה שלידה נפלה בחלקו של שבט בנימין.

ונראה שזה גם המקום שבו חנו שבט דן כשיצאו לחפש נחלה, כמתואר בשופטים (יח, יא-יג): "וַיִּסְעוּ מִשָּׁם מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי מִצְרָעָה וּמֵאֶשְׁתָּאֵל שֵׁשׁ מְאוֹת אִישׁ חֲגוּר כְּלֵי מִלְחָמָה: וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בְּקְרִית יְעָרִים בְּיְהוּדָה עַל כֵּן קָרְאוּ לְמָקוֹם הַהוּא מַחְנֵה דָן עַד הַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה אַחֲרֵי קְרִית יְעָרִים: וַיַּעֲבְרוּ מִשָּׁם הָר אֶפְרָיִם וַיָּבֹאוּ עַד בֵּית מִיכָה", ע"כ.

ונראה גם שכאשר הארון היה שם, היה נחשב המקום כמקום התקדשות, כמתואר בתחילת המלכת שאול (שמואל א' י, ה-יא): "אַחַר כֵּן תָּבוֹא גְּבַעַת הָאֶלְקִים אֲשֶׁר שָׁם נִצְבִי פְּלִשְׁתִּים וַיְהִי כְּבֹאֲךָ שָׁם הָעִיר וּפְגַעַתָּ חֶבֶל נְבִיאִים יְרָדִים מֵהַבְּמָה וּלְפָנֵיהֶם נָבֵל וְתֵף וְחִלָּל וְכַנּוּר וְהִמָּה מִתְנַבְּאִים: וְצִלְחָה עָלֶיךָ רוּחַ ה' וְהַתְּנַבִּיט עִמָּם וְנִהַפְּכֵת לְאִישׁ אַחֵר: וְהָיָה כִּי (תבאינה) תְּבֹאֲנָה הָאֲתוֹת הָאֵלֹהִים לְךָ עֲשֵׂה לְךָ אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ כִּי הָאֶלְקִים עִמָּךְ: וַיְרַדְתָּ לְפָנַי הַגִּלְגָל וְהִנֵּה אֲנִכִי יָרַד אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עֲלוֹת לְזִבְחַת זְבָחֵי שְׁלָמִים שְׁבַעַת יָמִים תּוֹחֵל עַד בּוֹאֵי אֵלֶיךָ וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: וְהָיָה כִּהִפְנַתּוֹ שְׁכֻמוֹ לְלֶכֶת מֵעַם שְׁמוּאֵל וַיַּהֲפֹךְ לוֹ אֶלְקִים לֵב אַחֵר וַיָּבֹאוּ כָּל הָאֲתוֹת הָאֵלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא: וַיָּבֹאוּ שָׁם הַגְּבַעַתָּה וְהִנֵּה חֶבֶל נְבִיאִים לְקִרְאָתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ אֶלְקִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם: וַיְהִי כָּל יוֹדְעוֹ מְאֹתְמוֹל שְׁלֹשׁוֹם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה עִם נְבִיאִים נָבֵא וַיֹּאמֶר הָעָם אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מַה זֶה הָיָה לָבֶן קִישׁ הָגַם שְׁאוֹל בְּנִבְיָאִים", ע"כ. ומסתבר שזו הגבעה שבה היה הארון, ולכן נקראה "גבעת הא-להים" ולכן דווקא שם שרתה רוח הנבואה, ומחמת מרכזיותה, דווקא שם בחרו נציבי פלשתים להיות ולשלוט.

דוד מביא את הארון מקרית יערים לעיר דוד

והנה לאחר שארון הברית היה שם כל ימי שמואל ושאוול, כנראה מעט אחרי תחילת מלכות דוד, דוד מעלה את הארון לעיר דוד, מקום מלכותו, כמתואר בשמואל ב' (ו, א-ה):

ויסוף עוד דוד את כל בחור בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלְף: וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל הָעָם
אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעָלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שָׁם
ה' צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֵבִים עָלָיו: וַיִּרְכְּבוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹקִים אֶל עֲגֹלָה חֲדָשָׁה
וַיִּשָּׂאֶהוּ מִבֵּית אַבְיָנָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וַעֲזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אַבְיָנָדָב נִהְגִים אֶת הָעֲגֹלָה
חֲדָשָׁה: וַיִּשָּׂאֶהוּ מִבֵּית אַבְיָנָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אֲרוֹן הָאֱלֹקִים וְאֶחָיו הַלֵּךְ
לִפְנֵי הָאֲרוֹן: וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשֻׁתְּקִים לִפְנֵי ה' בְּכָל עֲצֵי בְרוֹשִׁים
וּבְכַנְרוֹת וּבְנִבְבָּלִים וּבְחַתְּפִים וּבְמִנְעֻנְעִים וּבְצִלְצָלִים:

ובסופו של דבר, לאחר שחנה הארון בבית עובד אדום בעקבות מעשה עוזה
כמתואר בפרק הנ"ל, מגיע הארון לעיר דוד, כמתואר שם (יב):

וַיָּגֵד לְמֶלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר בֵּרַךְ ה' אֶת בֵּית עֲבָד אֲדָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּעִבּוֹר אֲרוֹן
הָאֱלֹקִים וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹקִים מִבֵּית עֲבָד אֲדָם עִיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה:

ובדברי הימים א' (יג, א-ד), לפני התיאור הנ"ל, מובא דיון בין דוד לישראל:

וַיִּנְעֵץ דָּוִד עִם שָׂרֵי הָאֱלֹפִים וְהַמְּאוֹת לְכָל נְגִיד: וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל קְהַל יִשְׂרָאֵל
אִם עָלֵיכֶם טוֹב וּמִן ה' אֱלֹקֵינוּ נִפְרָצָה נִשְׁלַחָה עַל אַחֵינוּ הַנִּשְׂאָרִים בְּכָל
אֲרָצוֹת יִשְׂרָאֵל וְעַמָּהֶם הַכְּהֻנִּים וְהַלְוִיִּם בְּעָרֵי מְגֻרְשֵׁיהֶם וַיִּקְבְּצוּ אֵלֵינוּ: וְנִסְבָּה
אֶת אֲרוֹן אֱלֹקֵינוּ אֵלֵינוּ כִּי לֹא דָרְשָׁנָהוּ בִּימֵי שְׂאוֹל: וַיֹּאמְרוּ כָל קְהַל לַעֲשׂוֹת
כֵּן כִּי יֵשֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי כָל הָעָם:

ובפסוקים אלו רואים שלדוד גם יש ביקורת על כך שבזמן שאול השאירו את
הארון בקרית יערים ולא דרשוהו.

שאר כלי המשכן אינם נמצאים בעיר דוד

ומוכח שלאחר שנחרב המשכן בשילה, המשכן, ללא הארון, הועבר לנוב ואח"כ לגבעון¹ עד שהביאו שלמה לבית העולמים², כמתואר בדברי הימים ב' (א, א-ז):

וַיִּתְחַזַּק שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד עַל מְלֻכוֹתָו וְהוֹ אֱלֹקֵי עֲמוֹ וַיִּגְדְּלוּהוּ לְמַעַלָּה: וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לְכָל יִשְׂרָאֵל לְשָׂרֵי הָאֱלֹפִים וְהַמְּאֹת וְלִשְׂפָטִים וְלְכָל נָשִׂיא לְכָל יִשְׂרָאֵל רְאֵשֵׁי הָעָבוֹת: וַיֵּלְכוּ שְׁלֹמֹה וְכָל הַקָּהָל עֲמוֹ לְבָמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן כִּי שָׁם הָיָה אֹהֶל מוֹעֵד הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה עֶבֶד ה' בַּמִּדְבָּר: אַכְּל אַרְוֹן הָאֱלֹקִים הָעֵלָה דָּוִד מִקְרִיַּת יְעָרִים בַּהַכִּין לוֹ דָּוִד כִּי נָטָה לוֹ אֹהֶל בִּירוּשָׁלַם: וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה בְּצִלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר שָׁם לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה' וַיִּדְרָשׁוּהוּ שְׁלֹמֹה וְהַקָּהָל: וַיַּעַל שְׁלֹמֹה שָׁם עַל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר לְאֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו עֹלוֹת אֶלֶף: בַּלִּילָה הַהוּא נִרְאָה אֱלֹקִים לְשְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לוֹ שָׂאֵל מָה אֲתֶן לָךְ:³

ויש לשאול, מדוע את שאר הכלים לא הביא דוד לעיר דוד? וכן יש לשאול למה דוד לא העביר את הארון לגבעון?

ה' מונע מדוד לבנות את בית ה'

ובשמואל ב' (ז, א-ז) נאמר:

וַיְהִי כִּי יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וְהוֹ הַנִּיחַ לוֹ מִסָּבִיב מִכָּל אִבְיָיו: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנְּבִיא רְאֵה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאֲרוֹן הָאֱלֹקִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה: וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר בְּלִבְךָ לַךְ עָשָׂה כִּי ה' עִמָּךְ: וַיְהִי

1. המשכן בנוב כנראה נחרב ע"י שאול כשהכחיד את נוב עיר הכהנים. וכן מפורש ברש"י זבחים קיח ע"ב ד"ה חרבה נוב.
2. וסייעתא לזה ברש"י שם קיט ע"א ד"ה וכיון דארון לא הוה.
3. וכן מוכח בדברי הימים א' (כא, כז-ל): "ויאמר ה' למלאך וישב חרבו אל נדנה: בעת ההיא בראות דויד כי ענהו ה' בגרן ארגון היבוס ויזבח שם: ומשפן ה' אשר עשה משה במדבר ומזבח העולה בעת ההיא בבמה בגבעון: ולא יכל דויד ללקת לפגיו לדרש אלקים כי נבעת מפני חרב מלאך ה'", ע"כ.

בלילה ההוא ניהי דבר ה' אל נתן לאמר: לך ואמרף אל עבדי אל דוד כה
 אמר ה' האתה תבנה לי בית לשבתי: כי לא ישבתי בבית למיזם העלתי את
 בני ישראל ממצרים ועד היום הזה ואהיה מתהלך באהל ובמשכן: בכל אשר
 התהלכתי בכל בני ישראל הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צויתי
 לרעות את עמי את ישראל לאמר למה לא בניתם לי בית ארזים: ועתה כה
 תאמר לעבדי לדוד כה אמר ה' צבאות אני לקחתך מן הננה מאחר הצאן
 להיות נגיד על עמי על ישראל: ואהיה עמך בכל אשר הלכת ואכרתה את כל
 איביך מפניך ועשתי לך שם גדול כשם הגדלים אשר בארץ: ושמתי מקום
 לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירנז עוד ולא יסיפו בני עולה
 לענותו כאשר בראשונה: ולמן היום אשר צויתי שפטים על עמי ישראל
 והניחתי לך מכל איביך והגיד לך ה' כי בית יעשה לך ה': כי ימלאו ימיך
 ושכבת את אבתיך והקימתי את זרעך אחריך אשר יצא ממעיך והכינתי את
 ממלכתו: הוא יבנה בית לשמי וכוננתי את כסא ממלכתו עד עולם: אני אהיה
 לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני
 אדם: וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך:
 ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם: ככל
 הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד:

ולכאורה לא מובן מדוע מה שמפריע לדוד הוא רק שהארון ביריעה והוא
 בבית? האם לא מפריע לו שהארון מופרד ממקומו הטבעי עם שאר כלי הקודש?
 וגם יש לשאול, מדוע באמת לא זוכה דוד לבנות את בית ה'? ה' שם בפי נתן
 הנביא דברים רבים אך לא כ"כ מובנים, ומה בכך שהוא לא ציוה עדיין על איש
 לבנות את בית ה'? ומה בכך שה' לקחו מאחר הצאן? ומה בכך שה' יקים את
 זרעו של דוד אחריו?

וה' הניח לו מכל אויביו מסביב

ועוד יש לשאול, האמנם ה' הניח לו מסביב? הלא רק את הפלשתים הוא
 ניצח כמבואר לפני כן בשמואל ב' (ה, יז-כה): "וישמעו פלשתים כי משחו את דוד

למלך על ישראל ויעלו כל פלשתים לבקש את דוד וישמע דוד וירד אל המצודה: ופלשתים באו וינטשו בעמק רפאים: וישאל דוד בה' לאמר האעלה אל פלשתים התתנם בידי ויאמר ה' אל דוד עלה כי נתן אתן את הפלשתים בידך: ויבא דוד בבעל פרצים ויכם שם דוד... ויספו עוד פלשתים לעלות וינטשו בעמק רפאים: וישאל דוד בה'... ויעש דוד כן כאשר צוהו ה' ויך את פלשתים מגבע עד באך גזר", ע"כ. ומיד בסמוך לאחר שה' אומר לו שלא לבנות את הבית, מתוארות כמה וכמה מלחמות (שמואל ב' ח, א-יד): "ויהי אחרי כן ויך דוד את פלשתים... ויך את מואב... ויך דוד את הדדעזר בן רחב מלך צובה... ותבא ארם דמשק לעזר להדדעזר מלך צובה ויך דוד בארם... וישע ה' את דוד בכל אשר הלך... וישמע תעי מלך חמת פי הפה דוד את כל חיל הדדעזר: וישלח תעי את יורם בנו אל המלך דוד... ובידו היו כלי כסף וכלי זהב וכלי נחשת: גם אתם הקדיש המלך דוד לה' עם הכסף והזהב אשר הקדיש מפל הגוים אשר כבש: מארם וממואב ומבגני עמון ומפלשתים ומעמלק ומשלל הדדעזר בן רחב מלך צובה: ויעש דוד שם בשבו מהכותו את ארם בגיא מלח... וישם באדום נצבים... וישע ה' את דוד בכל אשר הלך", ע"כ. ויש לשאול, האם זו מנוחה?

כי דמים רבים שפכת

ובסיבת המניעה מדוד לבנות את הבית נאמר עוד בדברי הימים א' (כב, ז-י):

ויאמר דויד לשלמה (בנו) בני אני יהיה עם לבכי לבנות בית לשם ה' אלוקי:
ויהי עלי דבר ה' לאמר דם לרב שפכת ומלחמות גדלות עשית לא תבנה בית
לשמי כי דמים רבים שפכת ארצה לפני: הנה בן נולד לך הוא יהיה איש
מנוחה והנחותי לו מפל אויביו מסביב כי שלמה יהיה שמו ושלוש נשקט
אתן על ישראל בקימו: הוא יבנה בית לשמי והוא יהיה לי לבן ואני לו לאב
והכינותי כסא מלכותו על ישראל עד עולם:

ולכאורה נראה שהסיבה היא האכזריות שדוד נצרך לה במלחמות. אך יש לשאול, הרי לעיל ראינו שה' אמר לדוד באופן ארוך ומפורט שלא לבנות את הבית, ולא הזכיר אפילו במילה אחת את הדמים ששפך? והדבר לא מובן מסיבה נוספת, שכן לכאורה רוב הדמים נשפכו לאחר דברי ה' הללו, במלחמות נגד מואב וארם וכו'.

**רק שלמה הוא זה שמביא את ארון הברית מעיר דוד לירושלים
ובמלכים א' (ח, א-ו) כתוב:**

אֲזַי יִקְהַל שְׁלֹמֹה אֶת זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל רְאֵשֵׁי הַמִּטּוֹת נְשִׂאֵי הָאֲבוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת אֲרוֹן בְּרִית ה' מֵעִיר דָּוִד הִיא
צִיּוֹן: וַיִּקְהְלוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיָרַח הָאֲתָנִים בְּחָג הוּא
הַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי: וַיָּבֹאוּ כָּל זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת הָאֲרוֹן: וַיַּעֲלוּ אֶת
אֲרוֹן ה' וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים
וְהַלְוִיִּם: וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל עַדְת׃ יִשְׂרָאֵל הַנוֹעֲדִים עָלָיו אֹתוֹ לִפְנֵי הָאֲרוֹן
מִזְבָּחִים צֹאן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנּוּ מֵרֹב: וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת אֲרוֹן
בְּרִית ה' אֶל מְקוֹמוֹ אֶל דְּבִיר הַבַּיִת אֶל קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֶל תַּחַת פְּנֵי הַכְּרוּבִים:

ומבואר שבאמת בסופו של דבר, רק שלמה הוא זה שמכניס את הארון לבית
ה' שאותו בנה.

הסבר למהותו של הארון ותירוץ הקושיות

ונראה לתרץ ולומר שמקומו הטבעי של הארון הוא דוקא במקום המלכות.
בארון ישנם ספר התורה ולוחות הברית שהם בעצם הברית שבין הקב"ה
לישראל, ואין מקום מתאים יותר להניח את ארון הברית מאשר מקום המלכות
שהוא המקום המרכזי של ישראל⁴. וזו הסיבה שגרמה לדוד להעלות את הארון

---

4. עניינו של ארון הברית הוא גם הברית בין ה' לישראל, ולכן דוקא הוא יוצא למלחמות
ישראל, ככתוב במדבר (לא, א-ו): "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת
הַמִּדְיָנִים אַחַר תֹּאסַף אֶל עַמִּיךָ: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא
וַיִּהְיוּ עַל מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת ה' בְּמִדְיָן: אֶלֶף לַמָּטָה אֶלֶף לַמָּטָה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לְצַבָּא:
וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמָּטָה שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף חֲלוּצֵי צַבָּא: וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמָּטָה
לְצַבָּא אֹתָם וְאֶת פִּינְחָס בֶּן אֱלֵעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ וְחֻצְצֹרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ, ע"כ.
וְכָתַב שֵׁם רִשׁ"י וְז' ל': "וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ - זֶה הָאֲרוֹן וְהַצִּיָּן", עכ"ל (ועיין שם בהמשך ברש"י שהציץ
היה דוקא במלחמה הזו אך לא בכל מלחמה). ולכן גם בזמן המלחמה בפלשתים בימי עלי
הביאו את הארון למלחמה.

לירושלים, מרכז מלכותו, ולא לגבעון ששם היה המשכן. אלא שדוד לא הסתפק בזה, ורצה שכל המשכן יעבור לירושלים, לבית קבע, ושם יכנס הארון אל תוכו.⁵ אלא שהקב"ה אינו מוכן שהארון, שעליו בעצם שורה השכינה בצורה הגבוהה ביותר, יכנס לבית, עד שמלכות ה' תהיה שלמה. דוד לא מורשה לבנות את בית ה' ולהכניס לתוכו את ארון ה', וה' מסביר לו שהסיבה לכך היא שמלכותו אינה שלמה. ואמנם דוד כבר הונח מאויביו שמסביב, שהם הפלשתים, ומלכותו כבר חזקה, אבל מלכות ישראל עדיין אינה נחשבת מעצמה גדולה בעלת השפעה ושלטון על המלכויות שמסביב, ונכנסת לתוקפה רק בזמן שלמה, לאחר המלחמות הרבות של דוד. רק מלכותו של שלמה נחשבת "מכוננת" וההשגחה בימיו נחשבת כהשגחת אב על בנו, ודוקא הוא יושב "על כסא ה'". מלכות דוד מבחינה זו נחשבת עדיין מלכות לא שלמה כמלכויות השופטים שלפניו, ואילו שלמה כשמו כן הוא, שלמות, מלכות שלמה.⁶

ואולי על כך מכוונים הפסוקים בתהלים (מח, א-ד): "שִׁיר מְזֻמָּר לְבְנֵי קִרְחַ: גְּדוֹל ה' וּמְהִלָּל מְאֹד בְּעִיר אֶלְקִינוּ הַר קְדָשׁוֹ: יְפֵה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יִרְפָּתֵי צָפוֹן קְרִית מֶלֶךְ רַב: אֶלְקִים בְּאֶרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׁגָּב". ומבואר שירושלים בכוונה נקראת ע"ש השלמות, משום שהיא גם עיר אלוקינו וגם ומתוך כך קרית מלך רב.

עבודת הקרבנות היא הזביחה והמסירה שהאדם מוסר את עצמו לבוראו, ודבר זה יכול באופן עקרוני להיעשות בכל מקום, ובאמת היו תקופות שבהן הותרו הבמות והיה אפשר לזבוח בכל מקום. אבל בשעת איסור הבמות, אומר הקב"ה שאין לאדם הפרטי לזבוח את עצמו אלא במקום המלכות הכללית; עבודתו חייבת להיות קשורה לכל מלכות ישראל. ונראה שבזמן שילה היתה כנראה מלכות בזעיר אנפין, משום שהיא זכר כלשהו למלכות שהיתה בזמן משה. אבל רק בזמן שלמה הדבר נכנס לתוקפו במלא משמעותו, שהאדם מוסר את עצמו והאומה מוסרת את עצמה בקרבנות ציבור דוקא לפני הארון, ודוקא ליד מקום הברית, ודוקא במקום המלכות הגדולה של ישראל.

5. ונראה גם שלא היה לו חשוב להעביר מיד את המשכן לעיר דוד כל עוד זה לא בית אבן, כדי שהאיחוד בין הארון למשכן יעשה בכבוד גדול.

6. הקב"ה 'נכנס לבית מנוחה' רק במצב של שלמות משום שרק במצב כזה הוא נחשב מולך, כשם שמברכים אותו דוקא על כוס יין מלא (ברכות נא ע"א), וכשם שה' הבטיח לכנסת ישראל שלא יכנס לביתו שלמעה עד שיכנס לביתו שלמטה (תענית ה ע"א).

וכמובן שלפני ימי נוב וגבעון לא היתה סיבה להפריד את הארון מהמשכן כל עוד אין סממני מלכות מובהקים במקום אחר. וכשדוד מבקר את חוסר הדרישה לארון הברית בימי שאול, כוונתו היא שלא העבירו אותו לגבעת שאול, מקום מלכותו של שאול (כנ"ל מדברי הימים א' יג, ג).⁷

בספר תהלים רואים את התשוקה המיוחדת של דוד לגבי הארון
ובתהלים (קלב) רואים שזה ממש מה שמפריע את מנוחתו של דוד, ואין הוא יכול לישון עד שהשכינה תשרה ותנוח:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר ה' לְדָוִד אֵת כָּל עֲנֹתָיו: אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לֵה' נְדָר לְאָבִיר יַעֲקֹב:
אִם אָבִא בְּאֵהָל בֵּיתִי אִם אֶעֱלֶה עַל עַרְשׂ יִצְוְעִי: אִם אֶתֵּן שְׁנַת לַעֲיִנִי לְעַפְעָפִי
תְּנוּמָה: עַד אֲמַצֵּא מְקוֹם לֵה' מִשְׁכְּנֹת לְאָבִיר יַעֲקֹב: הִנֵּה שְׁמַעְנוּהָ בְּאֶפְרָתָה
מִצְּאֲנוּהָ בְּשֵׂדֵי יַעֲר: נְבוֹאָה לְמִשְׁכְּנֹתָיו נִשְׁתַּחֲוָה לְהֵרִם רְגְלָיו: קוֹמָה ה'
לְמִנוּחַתְךָ אַתָּה וְאֲרוֹן עֲזֹךְ: כִּהְנִיךְ יִלְבָּשׁוּ צֶדֶק וְחִסְדֶיךָ יְרַנְּנוּ: בְּעֵבֹר דָּוִד
עָבַדְךָ אֵל תִּשָּׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ: נִשְׁבַּע ה' לְדָוִד אֶמֶת לֹא יִשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי כִטְנֶךָ
אֲשִׁית לְכֶסֶף לְךָ: אִם יִשְׁמְרוּ כְּנִיךָ בְּרִיתִי וְעֲדֹתַי זֹו אֶלְמַדְם גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד
יִשָּׁבוּ לְכֶסֶף לְךָ: כִּי בָחַר ה' בְּצִיּוֹן אֹהֶל לְמוֹשָׁב לוֹ: זֹאת מְנוּחַתִּי עֲדֵי עַד פֹּה
אֲשָׁב כִּי אוֹתִיהָ: צִידָה בְּרֶךְ אֶבְרָתְךָ אֶבְיֹנִיָּה אֲשַׁבֵּיעַ לְחֶם: וְכִהְנִיָּה אֶלְבִּישׁ יִשַׁע

7. ומצינו (סנהדרין מט ע"א) שיואב לא דרש סמוכים ולכן חשב שצריך לעשות את פקודת המלך אפילו אם היא מנוגדת לתורה. ואולי שורש טעותו היתה הבעיה הזו, שהוא לא סמך את 'מלכות דוד' ל'מלכות ה', ולא הבין שארון הברית צריך להיות סמוך למלכות כי המלכות עצמה נובעת כולה מקדושת התורה, ואין למלכות דבר ללא תוקפה של התורה והגשמת רצון ה'. ואולי זו גם היתה הבעיה של דואג שנעצר לפני ה' בנוב, ששם היה המשכן ללא ארון הברית, וסבר שיש למלא את פקודת שאול עד כדי השמדת נוב עיר הכהנים. ואולי עצם העובדה שהארון לא היה במקומו הנכון גרמה לחוסר בהשראת השכינה, ולכן אנשים לא הבינו את התורה כראוי. וזה ממש הענין של סמוכים, כשם שכאשר מלה סמוכה למלה, יש לדרוש את משמעותה של סמיכות זאת, כך גם כשהארון סמוך למלכות, יש ללמוד מכך שהמלכות מקבלת את כוחה רק ממלכות ה' ואין לה מציאות עצמית ללא מלכות ה'.

וְחִסְדֵיךָ בְּנֵן יִבְנֶנּוּ: שֵׁם אֲצִמִית קָרָן לְדָוֵד עֲרֻכְתִּי גַר לְמִשְׁיַחִי: אוֹיְבָיו אֶלְפִישׁ
בִּשְׁתַּת וְעָלְיוֹ יִצִּיץ נִזְרוֹ:

אין הלכה הכרחית שתמיד ארון הברית צריך להיות בקודש הקדשים
והרמב"ם בהלכות בית הבחירה, אחרי שהזכיר את עצם המצוה "לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (פ"א ה"א), פירט וז"ל (שם ה"ה וה"ו): "ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית: עושין בו קדש, וקדש הקדשים, ויהיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם, ושלשתן נקראין היכל; ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר, וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה; והכל נקרא מקדש. ועושין במקדש כלים: מזבח לעולה ולשאר הקרבנות, וכבש שעולים בו למזבח, ומקומו לפני האולם משוך לדרום; וכיור וכונו לקדש ממנו הכהנים ידיהם ורגליהם לעבודה, ומקומו בין האולם ולמזבח משוך לדרום שהוא שמאל הנכנס למקדש; ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן, ושלשתן בתוך הקדש לפני קדש הקדשים", עכ"ל.

ורק בהמשך (פ"ד ה"א) מבאר הרמב"ם את עניינו של קודש הקדשים, וז"ל: "אבן היתה בקדש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מונח, ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן, ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה וכו', ונגנז עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה, וכל אלו לא חזרו בבית שני", עכ"ל.

ומכך שהרמב"ם לא מנה בתוך הדברים "שהן עיקר בבנין הבית" את הארון, נראה שאין הכרח שארון הברית יהיה דוקא בקודש הקדשים, ואי הימצאות הארון במקומו לא מעכבת את בנין הבית. וכנראה שהרמב"ם הבין זאת מעצם העובדה שהארון יכול היה להיות במשכן או בבית שני במשך הרבה שנים ולא היה. ואולי הסברה הזו עברה במסורת בתושבע"פ לדוד ולאנשי כנה"ג, מתי יש להניחו בקודש הקדשים ומתי לא⁸.

ונראה גם שזו הסיבה שלא זכו להכניס את הארון לבית המקדש השני, כמ"ש במשנה (שקלים פ"ו משניות א-ב): "שלשה עשר שופרות שלשה עשר שולחנות שלש

8. ואולי בכך יש להסביר את העובדה שעם ישראל לא הזדרז להחזיר את הארון למקומו במשכן אחרי שחזר מפלשתים, ואולי אף הבינו שזו תקופת ביניים לקראת החיבור הגדול.

עשרה השתחיות היו במקדש. של בית רבן גמליאל ושל בית רבי חנניה סגן הכהנים היו משתחווין ארבע עשרה. והיכן היתה יתרה? כנגד דיר העצים שכן מסורת בידם מאבותיהם ששם הארון נגנז. מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה הרצפה שהיא משונה מחברותיה בא ואמר לחברו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם הארון נגנז, "על המשנה. ואולי אפילו הנביאים האחרונים הורו להם שלא הגיע הזמן להניח את הארון במקומו.

סיכום

דוד העלה את ארון הברית לעיר דוד בתחילת מלכותו בעיקר בגלל שמקומו המתאים יותר של ארון הברית הוא דווקא בעיר המלוכה, ששם צריכה להתגלות בעיקר מלכות ה' בעולם. אמנם דוד לא זכה להכניס את הארון לבית, ובכך לקבוע את הברית ואת מלכות ה' בבנין קבע חזק, כי מלכותו עדיין היתה רק תחילת מלכות ישראל השלמה. רק שלמה, שהשלים את המלכות, זכה להכניס את הארון לבית, ובכך לקבוע את הברית בין ישראל לה' ואת מלכות ה' בעולם.